

УДК 656.073

Білоног О. Є.¹, Куницька О. М.², Янішевський С. В.¹

¹ доц. Національного транспортного університету

² проф. Національного транспортного університету.

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМ СТАЛОЇ МОБІЛЬНОСТІ В МІСТАХ УКРАЇНИ

Враховуючи погіршення екологічного стану в містах та проблеми енерго- і ресурсозбереження, які є актуальними для України в умовах її сучасної соціально-політичної, економічної та безпекової ситуації, забезпечення мобільності міського середовища наразі вимагає впровадження підходів сталого розвитку. Під сталою мобільністю розуміють будь-який спосіб або організаційну форму пересувань, що є ефективними з погляду соціального, економічного та впливу на довкілля [1].

Для міст України проблема захисту довкілля від наслідків транспортного навантаження є надзвичайно актуальною. Так, наприклад, саме викиди від автомобільного транспорту є основною причиною погіршення якості повітря у м. Києві у літні місяці (їх частка складає 87 % від загальної кількості забруднюючих речовин [2]). В свою чергу, найбільший внесок у ці викиди (92% [3]) здійснюють легкові автомобілі особистого використання. З іншого боку, концепція сталої мобільності передбачає, що на першому місці серед пріоритетів має бути пішохід, потім – велосипедист. Лише після цього йде громадський транспорт, а в самому кінці – особисті (приватні) автомобілі [4].

Тому базовою рекомендацією при реалізації систем сталої мобільності в українських містах є фокусування на формуванні раціональної політики щодо тих видів мобільності, які є екологічними, а також соціально та економічно стійкими – пішохідних переміщень, велосипедного руху та роботи громадського транспорту.

В останні роки перед початком повномасштабної збройної російської агресії проти України в українських містах було реалізовано низку проєктів розвитку систем сталої мобільності, які враховують інтереси забезпечення мобільності за рахунок досягнення доступності й рівності для їх жителів [5].

Створення пішохідних вулиць та зон дозволяє не лише підвищити доступність міських територій, а й збільшити їхню естетичну привабливість, пожвавити місцеву економіку, зменшити рівень забруднення повітря, шумового навантаження та заторів, а також кількість та наслідки ДТП за участю пішоходів. Практичним наслідком відповідної реконструкції (ремонту) стало формування на вулицях комфортних пішохідних просторів (наприклад, на вулиці Руданській в м. Львові, вулицях Яворницького та Короленка в м. Дніпрі).

Цікавим прикладом сумісного розвитку пішохідного та велосипедного руху став проєкт розроблення безпечних шкільних маршрутів, який реалізовувався в рамках “Плану сталої міської мобільності” м. Житомира. Він був спрямований на підвищення безпеки дорожнього руху(насамперед – безпеки шкільної мобільності).

До критеріїв якості системи громадського транспорту, крім ефективності, безпеки, економічної та фізичної доступності, також відноситься комфорт та зручність, що включає наявність електронної карти, можливості оплати проїзду мобільними засобами та банківськими картами, різноманітність проїзних квитків та наявність офіційного додатку з усією актуальною інформацією. У 2020 році в м. Вінниці була впроваджена автоматизована системи оплати проїзду в громадському транспорті, яка дозволила не лише поліпшити його зручність та конкурентоспроможність, а і створила передумови для здійснення якісного моніторингу пасажиропотоків із подальшою можливістю оптимізації системи перевезень. Також протягом останніх років декілька вдалих проєктних рішень у сфері громадського транспорту було реалізовано у м. Києві – удосконалення систем міської мобільності з акцентом на розвиток екологічного транспорту та покращення інфраструктури, а також облаштування смуг руху для громадського транспорту.

Серед комплексних планувальних рішень на особливу увагу заслуговує реорганізація (трансформація) вуличного простору, стратегічною метою якої є створення умов для ефективнішого, безпечнішого та більш соціально справедливого використання вулично-дорожньої мережі міста та її пропускну (провізної) здатності. Зміни відбуваються за рахунок покращення інфраструктури громадського транспорту, створення велосмуг та велодоріжок, розширення тротуарів. В якості позитивних прикладів реалізації таких підходів можна навести результати реконструкції площі Двірцевої у м. Львові та вулиці Замостянської у м. Вінниці.

Впровадження інновацій у транспортних системах міст України відповідно до цілей сталого розвитку передбачає наявність фахівців, які не лише усвідомлюють специфіку функціонування та актуальні проблеми таких систем, а і мають необхідні знання та навички для їх вирішення. Для підвищення якості підготовки таких фахівців в рамках програми міжнародного співробітництва з ЄС Erasmus+ KA2 “Співпраця для інновацій та обміну найкращими практиками: розбудова потенціалу в сфері вищої освіти” в чотирьох ЗВО України з січня 2025 року реалізується проєкт “Implementation of Sustainable urban Development Goals in transport bachelor degree” (ISDEGO) (“Впровадження цілей сталого розвитку міст в програми підготовки бакалаврів з транспортних технологій”) [6].

Проєкт ISDEGO спрямований на розвиток сучасної транспортної освіти та дослідження сталого функціонування транспорту, дорожньої безпеки й екологічних аспектів міської та приміської мобільності. Мета проєкту – впровадження принципів Цілі сталого розвитку 11 (SDG 11) щодо створення інклюзивних, безпечних, стійких і екологічних міст та приміських територій, у програми підготовки бакалаврів з транспортних технологій в університетах України та Молдови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. План розвитку електромобільності Львівської міської територіальної громади (2023). URL: https://transformative-mobility.org/wp-content/uploads/2024/06/240422_Lviv_E-mobility_Plan-2s.pdf
2. Екологічний паспорт міста Києва. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, 2022. URL: <https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/Ekologichnyj-pasport-m.-Kyiv.pdf>
3. Міська мобільність в Києві: аналітична довідка та рекомендації. Центр екологічних ініціатив “Екодія”. <https://ecoaction.org.ua/miska-mobilnist-kyiv.html>
4. Чому не в Києві: як плани сталої міської мобільності зроблять українські міста кращими? Хмарочос – Київський міський журнал. URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2019/05/28/>
5. Прокопенко В. Розвиток сталої мобільності: кращі практики міст України // Дослідження за підтримки Представництва фонду ім. Гайнріха Бьоля (Німеччина) та ГО “Центр екологічних ініціатив “Екодія”, 2020. URL: <https://ua.boell.org/sites/default/files/2021-03/>
6. Implementation of Sustainable urban Development Goals in transport bachelor degree (ISDEGO). Project Summary. URL: <https://www.isdego.eu/>